

Seminarium en universiteit

Studenten die aan het seminarium de dagopleiding volgen, brengen ook heel wat uren door in de collegezalen van de universiteit. Om precies te zijn: het universitaire onderwijsprogramma is afgepast op 4 jaar voltijdse studie en het seminariumprogramma op 2 jaar. Deze regeling geldt voor de theologische studenten van alle kerkgenootschappen die voor hun ambtsopleiding - met verontschuldiging voor deze onbaptistische term, maar zo heet het nu eenmaal in de officiële stukken - gebruik maken van de diensten van de openbare universiteiten. Baptistenaanbidders zitten wat dat betreft met Hervormden, Vrije Evangelischen, Oud Katholieken, Doopsgezinden, Remonstranten en Lutheranen in hetzelfde schuitje. Wij kozen er in het begin van de jaren zeventig voor om in dit schuitje plaats te nemen. Deze regeling heeft ook status bij het ministerie van Onderwijs en Wetenschap, hetgeen belangrijke financiële implicaties heeft. Zo ontvangen onze dagstudenten voor het volgen van het seminariumprogramma 2 jaar rijksstudietoelage. Verder ontvangt het seminarium ieder jaar een overheidssubsidie die ongeveer de helft van de begroting dekt.

Relatie universitair en kerkelijk onderwijs: de achterliggende filosofie

Zoals boven uiteengezet: wie in Nederland op academisch niveau voor predikant opgeleid wil worden, kan terecht aan de theologische faculteit van een van de openbare universiteiten, maar moet zijn studie aldaar wel combineren met die van een zgn. kerkelijke opleiding waarvan die van het baptisten seminarium er aan de Utrechtse universiteit één is. De studie valt in twee delen uiteen: een universitair deel en een kerkelijk deel. Deze constructie - die uniek is in de wereld - is een erfenis uit de vorige eeuw. Toen koesterde men het ideaal van een zuivere objectieve wetenschap, waarin subjectieve vooronderstellingen van de wetenschapper geen enkele rol spelen. Die zuivere wetenschap moest aan de universiteit gedoceerd worden, óók als het ging om de theologische wetenschap. Dit legde beperkingen op aan het vakkenpakket. Vakken als bijv. kerkgeschiedenis, Bijbelse archeologie en de letterkundige uitleg van de Hebreeuwse en Griekse grondtekst van de Bijbelse boeken kwamen wel in aanmerking voor universitair onderwijs. Die konden even objectief wetenschappelijk gedoceerd worden als gewone geschiedenis, archeologie en letterkundige uitleg van gewone historische geschriften. Veel moeilijker zat het met vakken waarin geloofsvooronderstellingen een beslissende rol spelen, zoals dogmatiek, christelijke ethiek, predikkunde, pastoraat e.d. Dat onderwijs moest maar door kerkelijke opleidingen gegeven worden! De idee van objectieve wetenschap is in onze eeuw al lang achterhaald. Zelfs natuurwetenschappers zijn er zich van bewust dat de uitkomsten van hun wetenschappelijk onderzoek mede bepaald zijn door subjectieve keuzes. Maar de tweedeling van theologisch onderwijs is nog steeds een feit. En dat zal wel zo blijven ook. Vooral omdat met die tweedeling ook bepaalde belangen zijn gemoeid die niets met wetenschap te maken hebben, zoals de scheiding van kerk en staat. De kerken hebben geen greep op het universitaire onderwijs; dat is een zaak van de overheid. Maar omgekeerd zijn de kerken helemaal vrij in de inrichting van hun onderwijsprogramma, dat studenten voorbereidt op het functioneren in de gemeente. Alle betrokken partijen - kerk en overheid - hebben er zo belang bij de huidige tweedeling te continueren.

Kritische vragen en poging tot antwoord

Het bovenstaande verhaal roept bij een baptist kritische vragen op. Onderstaand noem ik er twee. Ik heb ze van anderen gehoord. Ik laat hier ook mijn eigen baptisten hart spreken. In het formuleren van antwoorden probeer ik nuchter om te gaan met feiten en met ervaringen van mijzelf en van collega's.

ÉIs een academische vorming wel echt nodig voor een baptisten voorganger?

Het programma van de dagopleiding - een combinatie van universitair en seminariumonderwijs - mikt op een academische vorming. Wat houdt zo'n vorming in? Ze wil studenten leren om vanuit een zelf verworven standpunt meningen en gebeurtenissen kritisch te beoordelen. Hier ligt het plus van een academische vorming boven een beroepsopleiding. Populair gezegd: op een beroepsopleiding leer je vooral hoe je de dingen moet doen en in een academische opleiding word je uitgedaagd om een eigen standpunt te ontwikkelen. Onze Tweede Weg Opleiding is een beroepsopleiding. We zijn dus zeker niet de mening toegedaan dat een baptisten voorganger een academicus moet zijn! Maar we geloven wel dat onze geloofsgemeenschap een kader van academisch gevormde theologen nodig heeft. Er zullen steeds broeders en zusters moeten zijn die heel zelfstandig en kritisch kunnen beoordelen wat er in onze gemeenschap en daaromheen wordt beweerd en gedaan. En die vanuit die positie de gemeenschap wegen naar de toekomst wijzen. Een academische opleiding is niet zaligmakend. Maar op een bepaald ogenblik kan een geloofsgemeenschap niet zonder academisch gevormden. Het is in dit verband veelzeggend dat in de Nederlandse evangelische beweging steeds meer stemmen opgaan die pleiten voor evangelisch theologisch

academisch onderwijs. Tot voor dertig jaar terug was een bijbelschool in deze kringen voldoende. Daarna realiseerde men hbo-onderwijs. De volgende, logische stap is die in de richting van academisch onderwijs. Ook om puur praktische redenen kan onze baptisten gemeenschap niet buiten academisch gevormde theologen. De eigen Tweede Weg Opleiding (een beroepsopleiding) is ondenkbaar zonder de docenten uit eigen kring die allen in de dagopleiding aan universiteit en seminarium hebben gestudeerd.

ÉRaken studenten aan de universiteit hun geloof niet kwijt?

Dat kan inderdaad gebeuren! De universiteit, en ook haar theologische faculteit, is geen beschermd milieu, waarin studenten bevestigd worden in wat ze al geloofden. Het universitaire milieu daagt uit. Het daagt uit om nieuwe dingen te leren kennen en waarderen, om kritisch te kijken naar wat altijd vanzelfsprekend was. Het daagt uit bewust een eigen identiteit te vinden. In dat proces kan het gebeuren dat een student zijn/haar geloof kwijt raakt. Of dat de eigen achterban vindt dat zoiets gebeurt. Maar je kunt ook als voorganger in de gemeente van je geloof vallen! Wat als je voorganger in de gemeente niet allemaal hoort en ziet en meemaakt... Geloven is in deze wereld altijd een spannende zaak. Er bestaat geen echt geloof zonder het risico het kwijt te raken. Als het om dit risico gaat, verschilt het christelijk milieu niet principieel van het universitair milieu. Tijdens zijn universitaire studentjaren kan een a.s. baptistenvoorganger zich intellectueel en in levensstijl vast oefenen in geloven binnen de context van een uitdagend milieu.

Conclusies

We komen tot de volgende conclusies:

1. Een universitaire studie is niet strikt noodzakelijk om een goed voorganger te zijn.
2. Een geloofsgemeenschap die in onze maatschappij toekomst wil hebben, heeft een kader van academisch gevormde theologen nodig.
3. Een universitaire studie werkt niet zozeer bevestigend als wel uitdagend in de richting van eigen geestelijke achtergrond. Deze uitdaging is vooral een uitdaging om eigen identiteit bewust te zoeken en te formuleren. In deze zin kan de uitdaging verrijkend werken.
4. Bovengenoemde uitdaging houdt echter ook een risico in. Er moet tijdens de opleiding tot voorganger een evenwicht zijn tussen uitdaging en bevestiging. In de combinatie van studie aan universiteit en seminarium zal het seminarium vooral ook attent moeten zijn op bevestiging in eigen baptisten geloofstraditie.

O.H. de Vries